

RAPOR
TR
2020

SGDD-ASAM SİĞINMACILAR VE GÖÇMENLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Mayıs '20

COVID-19 Salgınının
Türkiye'de Mülteciler Üzerindeki
Etkilerinin Sektörel Analizi

Bu doküman, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM) İzleme ve Değerlendirme Birimi'nin koordinasyonunda Koruma Birimi ve saha ekibinin katkılarıyla hazırlanmış ve genel kullanıma sunulmuştur.

Bu yayın açık kaynak olarak yayınlanmıştır. Yayının bir kısmından veya tamamından, referans gösterilmek kaydıyla alıntı yapılabilir ve çoğaltılabilir. Yayın ticari amaçlı kullanılamaz ve ücret karşılığı satılamaz. Alıntı ve çoğaltma için referans gösterilmek kaydıyla, SGDD-ASAM'dan izin alınmasına gerek yoktur.

Tasarım: SGDD-ASAM Kurumsal İletişim Birimi

ANKARA, 2020

İÇİNDEKİLER ■

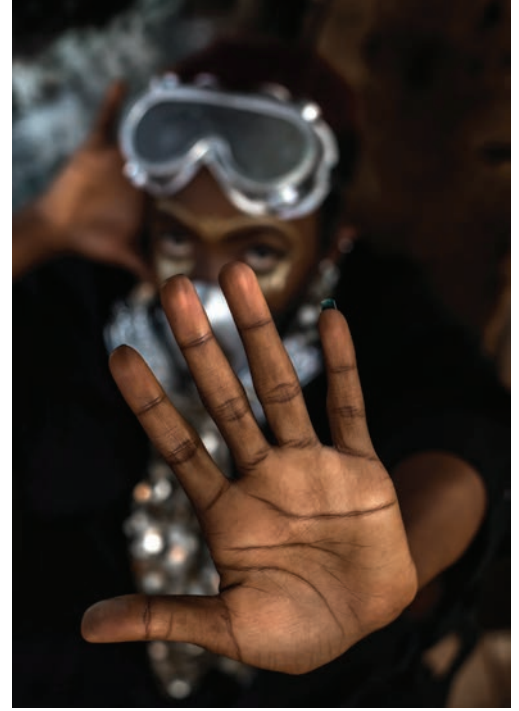
04.	GİRİŞ
06.	YÖNTEM
11.	BULGULAR VE YORUMLAR
20.	SONUÇ

1. GİRİŞ ■

Savaş, çatışma ve insani krizler nedeniyle yerinden edilen insanlar küresel salgın ve benzeri süreçlerde her zaman genel popülasyona kıyasla daha fazla risk ve zorlukla karşı karşıya olmalarına rağmen sıklıkla ihmal edilirler. Özellikle dil bariyeri nedeniyle bilgiye erişimde yaşanan zorluklar, geçim kaynaklarına erişimle ilgili zaten var olan zorlukların salgın durumunda daha da kötüleşmesi ve finansal sıkıntılar, bir arada ve kalabalık yaşamının ve çalışmanın getirdiği ilave sağlık riskleri, barınma, gıda ve hijyen koşullarındaki yetersizlikler, temel hak ve hizmetlere erişimlerin kesintiye uğraması ve başta sağlık hizmeti veren birimler olmak üzere tesislere erişimdeki fiziki engeller bu kırılganlıkların başlıca nedenleri arasındadır.

Bu çerçevede, küresel olarak karşı karşıya kaldığımız ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” ilan edilen COVID-19 salgını ile mücadele ve müdahale sürecinde mültecilerin hassasiyetlerine ve ihtiyaçlarına yanıt verecek nitelikte eylemler ve müdahale araçları geliştirilmesi elzemdir.

ACİL DURUM SIRASINDA MÜLTECİLERE (ÖZELLİKLE DE DÜZENSİZ GÖÇMENLERE) YÖNELİK UYGULANABİLECEK ÖNLEMLER NEDENİYLE ÖTEKİLEŞTİRİLME, DAMGALANMA VE AYRIMCILIK DA BAŞKA BİR RİSK OLARAK KARŞIMIZA ÇIKMAKTADIR.

25 yıllık tecrübesi ve iki bine yakın çalışanı ile Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM), kuruluş amacı ve misyonu doğrultusunda, ülkemizde yaşayan Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma Statüsü ve/veya başvurusu sahibi kişiler ile düzensiz göçmenlerin¹ COVID-19 salgını kapsamında alınan tedbirler ışığında evde kalma ve izolasyon sürecinde ortaya çıkan temel ihtiyaçlarını karşılamak ve salgından korunma önlemleri konusunda çalışmalarını sürdürmektedir.

SGDD-ASAM aynı zamanda COVID-19 salgını sebebiyle farklı hassasiyetlere sahip mültecilerin temel ihtiyaçlar, koruma, sağlık, eğitim ve geçim kaynakları sektörlerinde, pandemi sürecinden nasıl etkilendiklerini gözlemleyebilmek ve haritalandırabilmek adına SGDD-ASAM İzleme ve Değerlendirme Birimi'nin koordinasyonunda Koruma Birimi ve saha ekibinin katkılarıyla "COVID-19 Salgınının Türkiye'de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi" çalışmasını gerçekleştirmiştir.

[1] Dokümanın genelinde bundan böyle hukuki statüden bağımsız olarak bu gruplar "mülteciler" olarak anılacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; pandemi sürecinde Türkiye’de yaşayan mültecilerin başta sağlık hizmetleri olmak üzere diğer temel hak ve hizmetler ile bilgiye erişimlerinin nasıl etkilendiğinin tespit edilmesi ve bu süreçte ortaya çıkan sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının ortaya konulmasıdır.

2.2. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI

Araştırma örnekleminin SGDD-ASAM merkezlerinden hizmet alan danışanların tamamını temsil ettiği ve örnekleme katılan bireylerin soruları içtenlikle yanıtladığı varsayılmaktadır.

Dünya geneline yayılan COVID-19 salgınının Türkiye’de tespit edilen ilk vakası 10 Mart 2020’de açıklanmıştır. Virüse bağlı ilk ölüm ise 15 Mart 2020’de gerçekleşmiştir.

T.C. Sağlık Bakanlığı'nca yapılan açıklamalarda ise 1 Nisan 2020'de koronavirüs vakalarının tüm ülkeye yayıldığı belirtilmiştir.

COVID-19 Salgınının Türkiye'de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi ise SGDD-ASAM tarafından 13.04.2020 ve 17.04.2020 tarihleri arasında yapılmıştır.

Çalışmanın sürdürülebilir olması ve pandeminin ilerleyen süreçlerinde yararlanıcılara ait güncel duruma ulaşılabilmesi için çalışmanın belirli periyotlarda güncellenmesi konusunda gündemdeki gelişmeler göz önüne alınarak karar verilecektir.

2.3. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Belirtilen amaç doğrultusunda bu çalışmada "Tarama Modeli" kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da mevcut zamanda var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımıdır. Çeşitli sektörlerde durum tespiti amaçlayan bu ankette farklı hassasiyetleri bulunan kişilerin ihtiyaçlarının tespit edilebilmesi için "Küme Örneklem Yöntemi" uygun bir yöntem olarak belirlenmiştir. Her sektör bir kümeyi oluşturacak şekilde örneklem dahil edilmiş ve örneklem üzerinden "Basit Rastgele Metot" ile kümeyi temsil eden örnekler seçilmiştir. Böylece hem küme içerisinde hem de ana kitle (SGDD-ASAM danışanları) içerisinde analiz imkânı doğmuştur.

2.4. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÇALIŞMA KÜMESİ

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Uluslararası Koruma Statüsü’ne sahip kişiler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma kümesi ise son 3 ay içinde SGDD-ASAM’dan danışmanlık almış ve Türk vatandaşı olmayan, veri tabanında rıza formu bulunan, 18 yaşından büyük bireyler olarak belirlenmiştir.

Kriterler ışığında SGDD-ASAM veri tabanında bulunan kişiler evren olarak belirlendiği durumda, %95 güven aralığında %5 hata payı 378 kişi ile gerçekleşen anket örneklem temsili için yeterli bulunmuştur. Sektörel bazlı ise koruma sektöründe 362 anket, sağlık sektöründe 195 anket, geçim kaynaklarına erişim sektöründe 118 anket ve eğitim

sektöründe 100 anket popülasyon temsili için yeterli bulunmuştur. Anketin daha geniş örnekleme ulaşabilmesi için bir sektöre dahil olan yararlanıcı diğer sektörler de dahil edilmemiştir. Bunun yanı sıra şehir seçiminde her bölgeden yararlanıcı ve Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Statüsü sahibi tüm danışanlar ankete dahil edilmiştir.

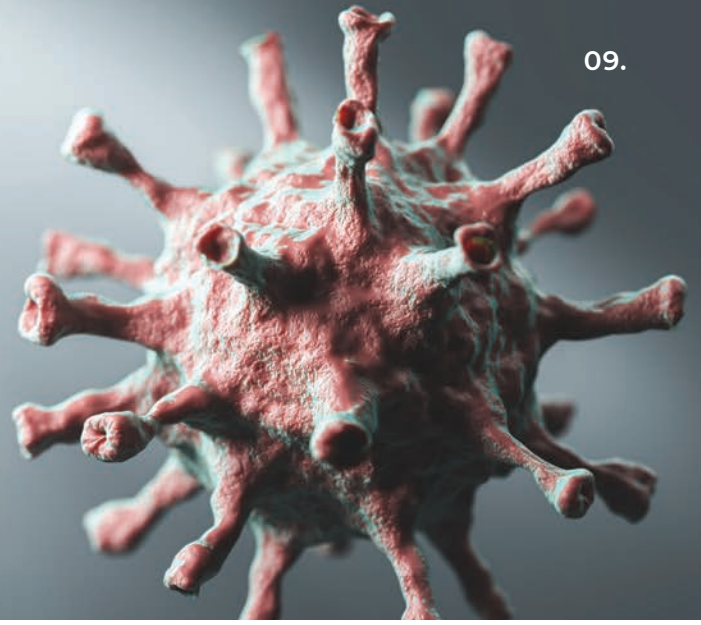

2.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmanın verileri sektörler için yönelik dört farklı görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formunda; SGDD-ASAM ofislerinden hizmet alan bireylerin COVID-19 sürecinde durumlarındaki değişiklik düzeylerini ortaya koymaya yönelik sorular yer almaktadır.

Söz konusu görüşme formu SGDD-ASAM İzleme ve Değerlendirme

Birimi tarafından oluşturulmuştur. Türkçe görüşme formuna son şekli verilmeden önce, ilgili sektörlerin sorumluları ile iletişime geçilmiş ve çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunun ardından anket formu SGDD-ASAM tercümanları tarafından Arapça ve Farsça’ya çevrilmiştir. Böylece görüşme formunun ‘işler’ hâle getirildiği kanaatine varılmış ve anket formlarına son şekli verilmiştir.

2.6. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Danışanların yaklaşık %15'inin okuma-yazma bilmediği bilinmektedir ve bu kişilerin memnuniyetlerinin ölçülmesi SGDD-ASAM danışanlarının temsili açısından önemlidir. Bu nedenle bu katılımcılarla ana dilleri üzerinden telefon görüşmeleri yapılmasının yöntemsel olarak daha kolaylaştırıcı ve uygun

olduğuna karar verilmiştir. Anketler SGDD-ASAM çalışanları tarafından yapılan aramalarla gerçekleştirilmiştir. Anket formları, anket uygulama arayüzü üzerinden sanal ortama aktarılmış ve böylece dijitalleştirilmiştir. Telefon görüşmeleri aşağıda belirtilen şekilde gerçekleştirilmiştir:

- Katılımcı rıza formunun ana dilde okunması ve katılımcının sözlü onayının alınması
- Anketlerin katılımcıların ana dilinde olması
- Anket içeriğinin ve çalışmanın amacının katılımcıya açıklanması
- Anket içerisindeki demografik soruların ve Likert ölçeğinin açıklanması

Yapılan aramalarda katılımcıların ulaşılabilirlik durumu ve veritabanındaki telefon numaralarının güncel olmaması gibi koşullar değişiklik gösterebildiğinden, çalışma kapsamında toplam yapılacak arama sayısı 1938 olarak belirlenmiştir.

Toplam 1.938 aramanın 905 tanesi koruma sektörü anketi için, 488 tanesi sağlık sektörü anketi için, 295 tanesi geçim kaynağına erişim sektörü için, 250 tanesi ise eğitim sektörü anketi için belirlenmiştir.

2.7. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Veriler için sıklık dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri, en küçük ve en büyük değerler, ortanca ve en sık rastlanan değerler hesaplanmıştır.

Anket soruları Eğitim, Koruma, Sağlık ve Geçim Kaynaklarına

Erişim başlıkları altında 4 farklı sektör temelinde ayrılmış olup, Temel İhtiyaçlara Erişim sektörü ve COVID-19 bilgi durumu ile ilgili sorular tüm anket tiplerinde yer almıştır. Bu sebeple anketlerden elde edilen sonuçlar 6 temel başlık altında çözümlenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM ■

3.1. ANKET KATILIMCILARININ DEMOGRAFİK BİLGİSİ

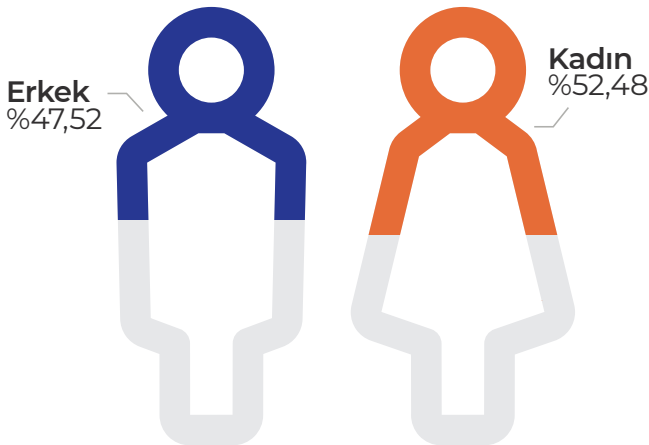

COVID-19 Salgınının Türkiye'de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi SGDD-ASAM çalışanları tarafından 13.04.2020 ve 17.04.2020 tarihleri arasında 1.162 SGDD-ASAM yararlanıcısına telefon aramaları yolu ile uygulanmıştır.

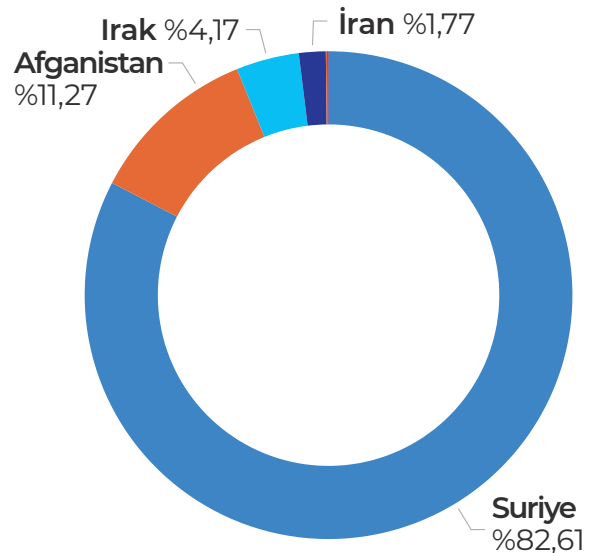

18 ve 70 yaş aralığında olan anket uygulanan yararlanıcıların 609'unu kadınlar, 553'ünü erkekler oluşturmaktadır. Anket katılımcılarının uyruk dağılımı şu şekildedir; 960 Suriyeli, 131 Afgan, 49 Iraklı, 20 İranlı, 1 Filistinli ve 1 Somalili. 53 il genelinde arama yapılmış olan anket uygulaması 48 il genelinde cevaplanmıştır.

Anket Uygulanan Danışanların Cinsiyet Dağılımı

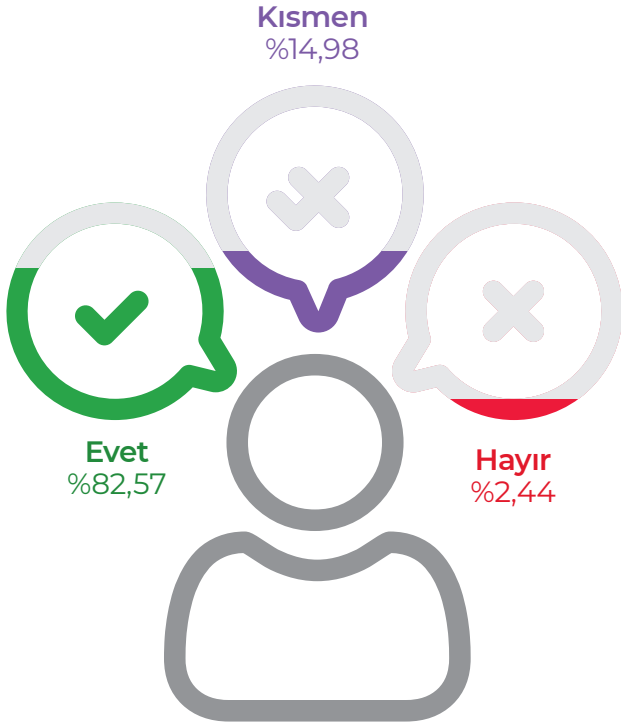
Anket Uygulanan Danışanların Uyruk Dağılımı

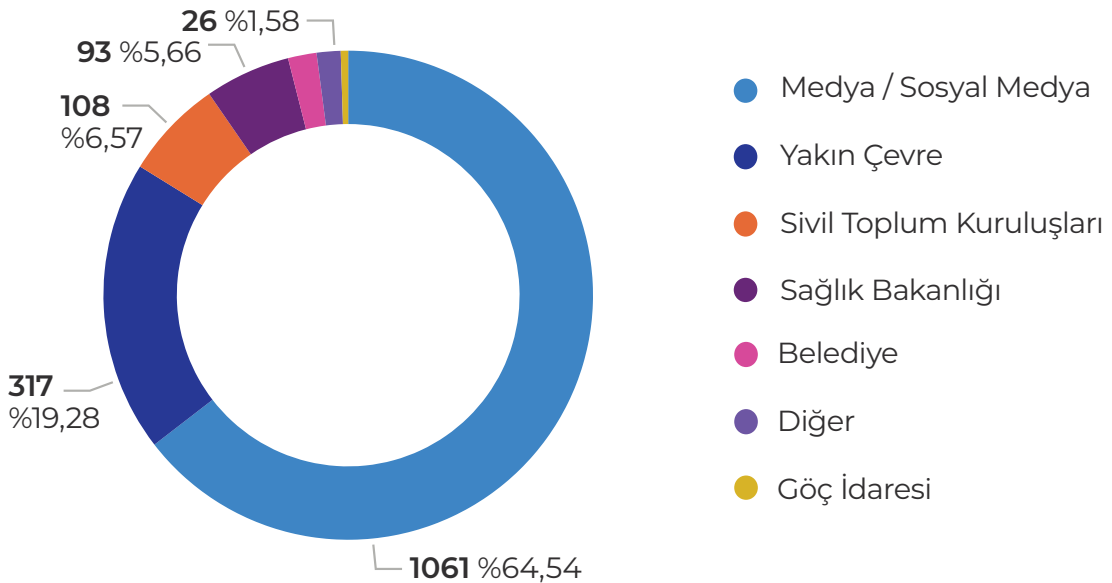
3.2. COVID-19 SALGINI BİLGİ DURUMU

COVID-19 Hakkında Bilgisi Var Mı?

1.162 kişinin katıldığı ankette, katılımcıların %83’ü COVID-19 salgını ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %65’i bu bilgilere sosyal medya veya diğer yazılı/görsel medya araçlarıyla, %19’u ise komşuları veya arkadaşları vasıtasıyla ulaşılmış olduklarını ifade etmiştir. Bilgiye erişim noktasında en güvenilir kaynaklar olan T.C. Sağlık Bakanlığı ve diğer kamu kurumları yoluyla bilgilendirildiğini ifade eden kişilerin oranı ise %10’un altında kalmıştır.

Bilgi Kaynağı Nedir?

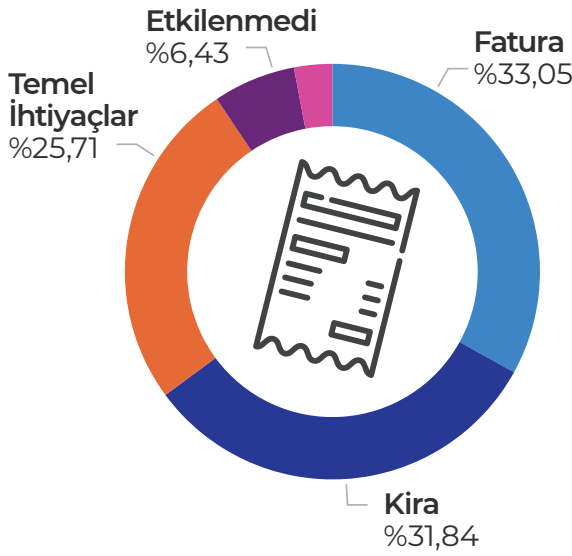

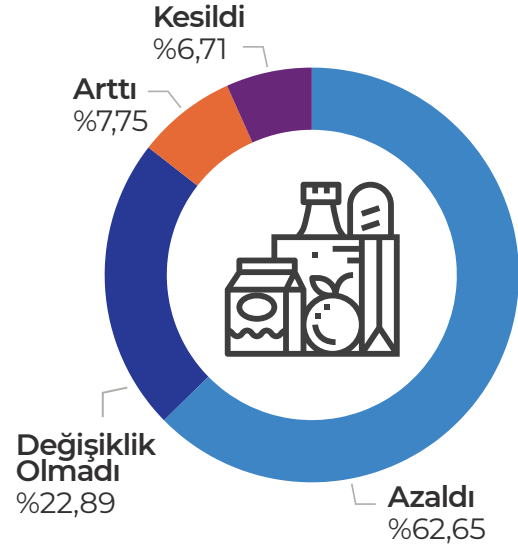
3.3. TEMEL İHTİYAÇLARA ERİŞİM SEKTÖRÜ

Ülkemizdeki ilk COVID-19 pozitif vakanın tespit edildiği 11 Mart 2020 sonrası dönemde, ankete katılan 1.162 kişi arasında %63'ü gıdaya ulaşmakta, %53'ü ise temel hijyen gereksinimlerini karşılamakta zorluk çektiklerini belirtmiştir. COVID-19 önlemleri sonrası zorunlu harcama ve ödemelerinin etkilendiğini belirten kişiler en çok kiralarını, faturalarını ve temel ihtiyaç malzemelerini ödemekte zorlandıklarını ifade etmiştir.

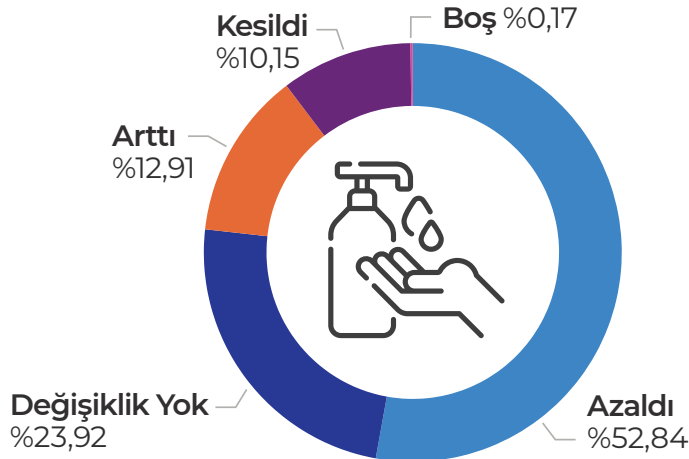
Hangi Ödemeler Etkilendi?

Gıdaya Erişim Nasıl Etkilendi?

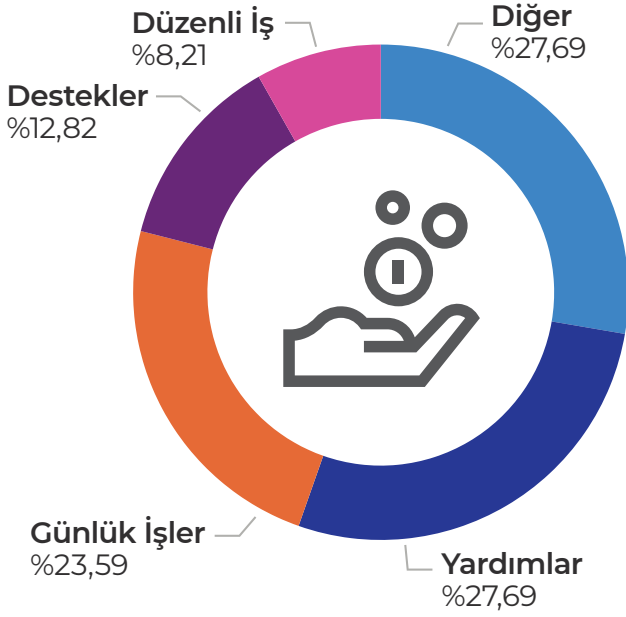
Hijyene Erişim Nasıl Etkilendi?

3.4. GEÇİM KAYNAKLARINA ERİŞİM SEKTÖRÜ

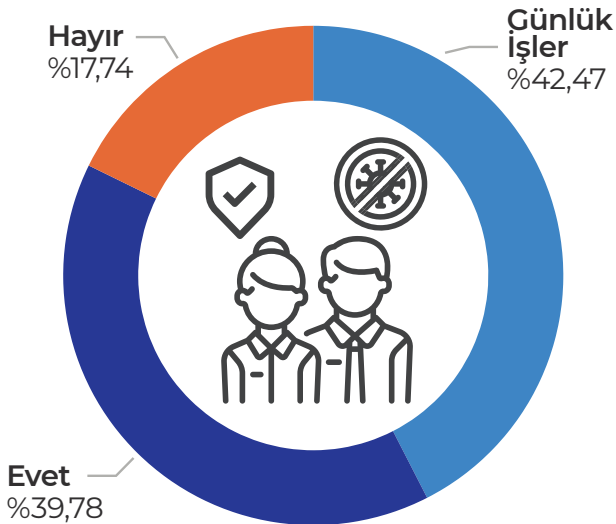
Danışanların Geçim Kaynağı Dağılımı

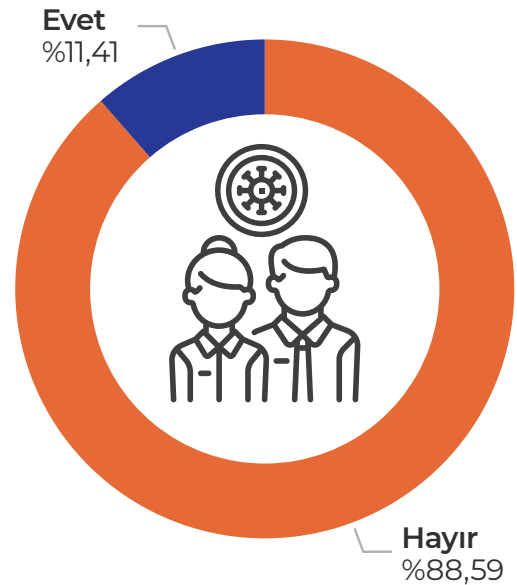
COVID-19 Salgınının Türkiye’de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi-Geçim Kaynaklarına Erişim Sektörü Anketi 184 kişiye uygulanmıştır. Anket katılımcılarına çalışma durumlarından bağımsız olarak geçimlerini nasıl sağladıkları sorulmuştur. Katılımcıların yarısı geçimlerinin yardımlar ve günlük işlerden sağlandığını belirtmiştir. Katılımcıların diğer yarısı ise destekler, aldıkları borçlar ve birikimleri ile geçinmeye çalıştıklarını ve sürecin uzaması durumunda geçimlerinin sürdürülebilir olamayacağını ifade etmişlerdir.

Anket için arama yapılan kişilerin COVID-19 salgını kapsamında alınan önlemler öncesinde sadece %18’i çalışmıyorken, Mart sonrasında bu oran %88’e çıkmıştır.

Salgın Önlemleri Öncesi Çalışma Durumu

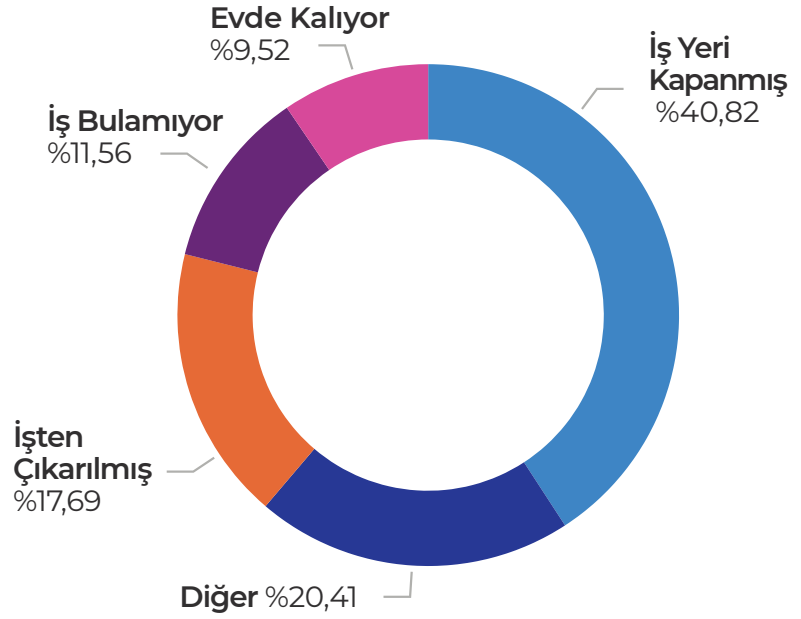

Güncel Çalışma Durumu

Artık çalışmadığını ifade eden katılımcıların %41'i çalıştıkları şirket/kurum faaliyetlerini durduğu için işlerini kaybettiklerini ifade ederken, %18'i COVID-19 salgını sebebi ile işten çıkarıldıklarını, %12'si iş bulamadıklarını ve %10'u kendi istekleri ile evde kalmayı tercih ettiklerini belirtmiştir.

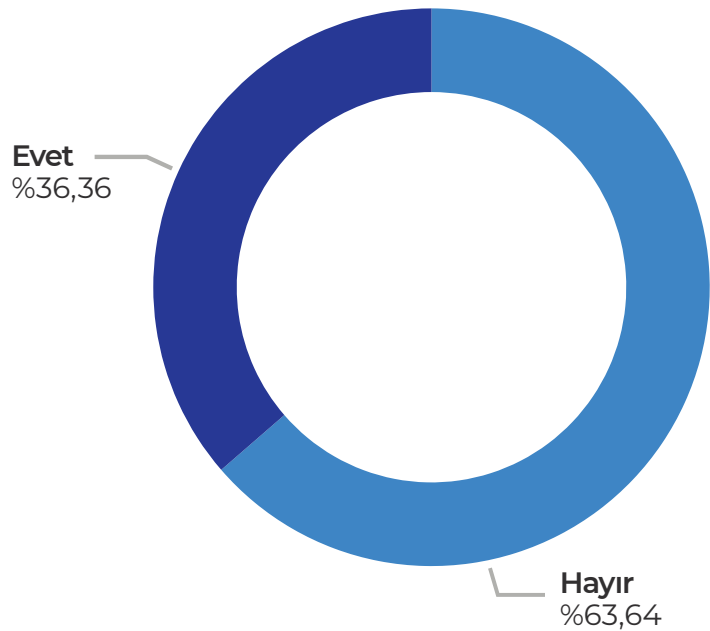
Güncel Çalışmama Sebepleri

Yine çalışmakta olduklarını belirten kişilerin %36'sı maaşlarında kesinti olduğunu bildirmişlerdir. **Anketin uygulandığı çalışmakta olan kişiler arasında en yaygın iş sektörleri hizmet, tekstil, gıda ve inşaattır.**

Çalışan kişilerin üçte biri çalıştıkları ortamın kalabalık olduğunu; geriye kalan üçte ikisi ise çalıştıkları ortamın güvenli olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir.

Güncel Çalışan Danışanların Maaş Kesintisi Durumu

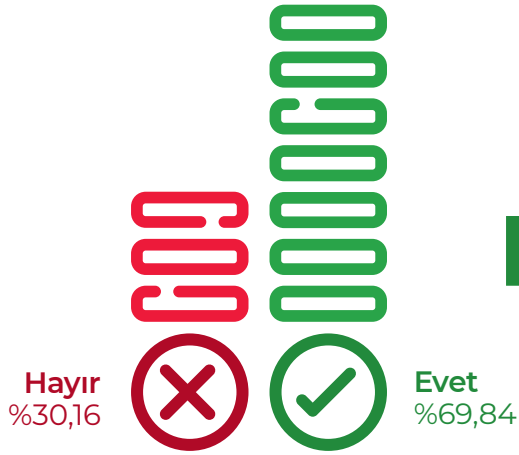

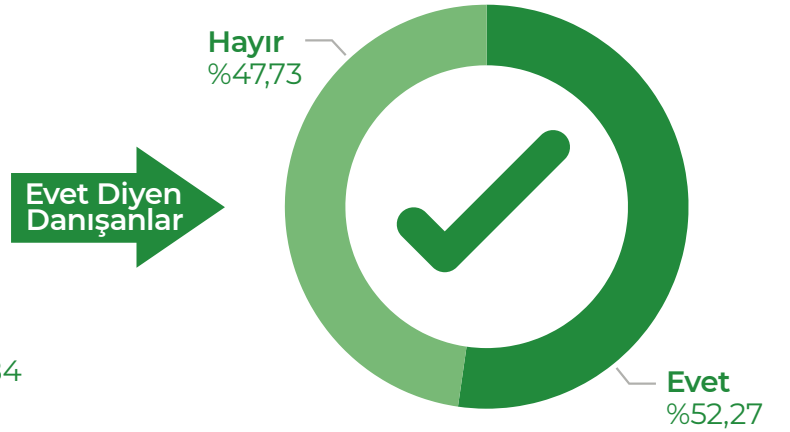
3.5. EĞİTİM SEKTÖRÜ

COVID-19 Salgınının Türkiye’de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi-Eğitim Sektörü Anketleri vaka yönetimi sırasında çocuklarının okula kayıtlı olduklarını belirten SGDD-ASAM veritabanındaki 126 kişiye uygulanmıştır. Eğitim Sektörü Anketi katılımcılarının %70’i çocuklarının hâlâ okula kayıtlı olduklarını belirtmiştir. Bununla beraber, okula kayıtlı olan çocukların %48’inin uzaktan eğitimden faydalanamadıkları ifade edilmiştir.

Okula Giden Çocuk Dağılımı

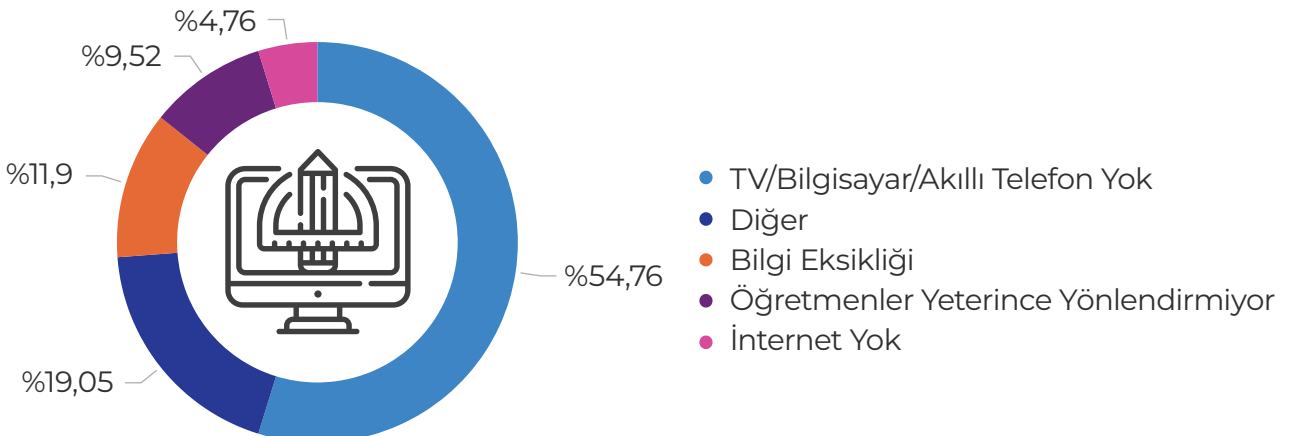

Uzaktan Eğitimden Faydalanma

Uzaktan eğitime katılmakta sıkıntı çeken çocukların ailelerinin yarısından fazlası, uzaktan eğitimden faydalanamama sebebi olarak televizyon ve bilgisayar erişimi gibi teknik imkânların yetersizliğini belirtmişlerdir.

Uzaktan Eğitimden Faydalanamama Sebepleri

3.6. SAĞLIK SEKTÖRÜ

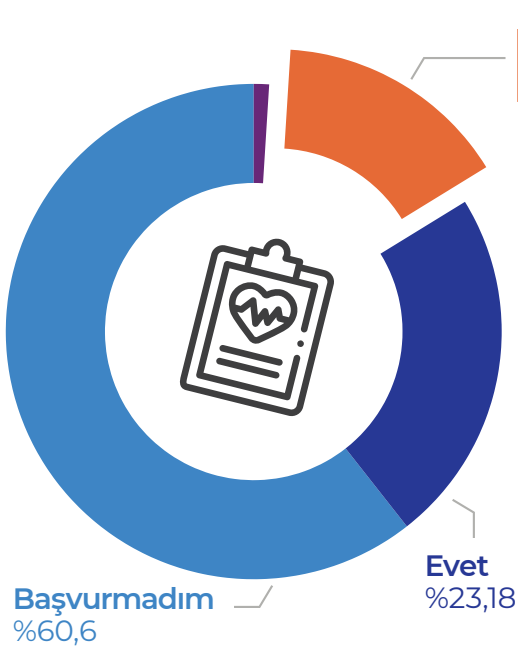

Engellilik, kronik hastalık, ciddi sağlık problemi, hamilelik/emzirme gibi hassasiyetlere sahip kişilere yöneltilen COVID-19 Salgınının Türkiye’de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi- Sağlık Sektörü soruları 302 kişi tarafından cevaplanmıştır.

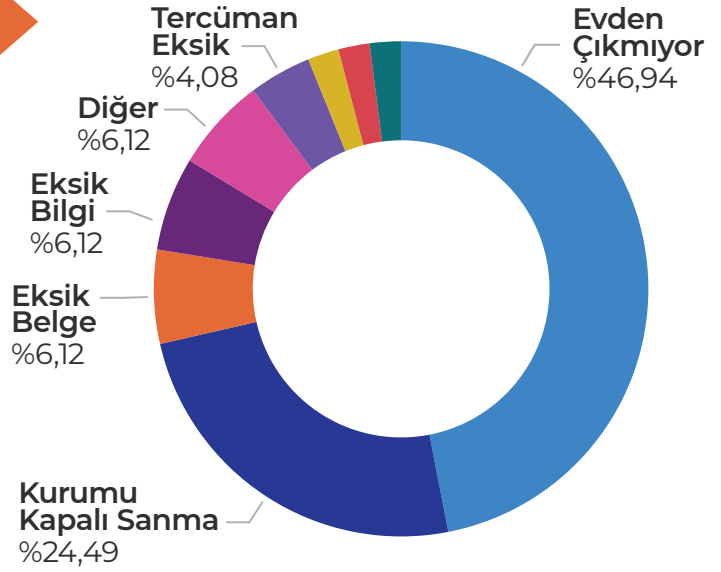
Anket sonucunda kişilerin %40’ı salgın süresince çeşitli sebeplerden sağlık hizmetlerine başvurma ihtiyacı hissettiklerini belirtmiştir ve bu kişilerin %15’i sağlık hizmetlerinden yararlanamadıklarını ifade etmiştir.

Sağlık hizmetlerinden faydalanamama sebepleri arasında en yaygını evden çıkamama durumu olarak görülürken, sağlık kurumlarının kapalı olduğunun düşünülmesi, belge eksikliği ve yeterli bilgiye sahip olunamaması da sırasıyla en yaygın görülen nedenler arasındadır.

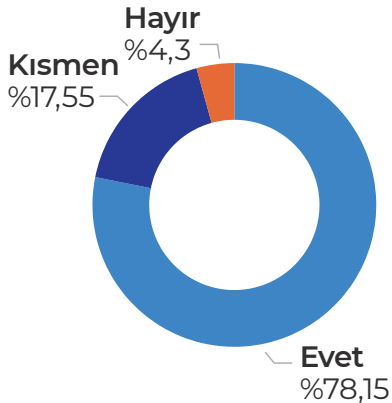
Sağlık Hizmetlerinden Yararlanabilme Durumu

Sağlık Hizmetlerinden Faydalanamama Sebepleri

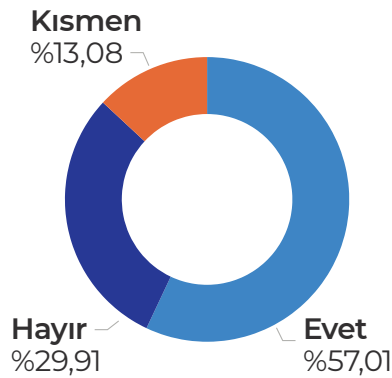
COVID-19'dan Korunmak için Gerekli Önlemin Alınması

Ankete katılan kişilerin %78'i COVID-19'dan korunmak için gerekli önlemleri aldıklarını düşünmektedir.

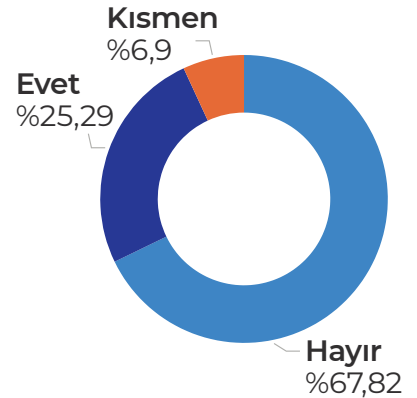
Çocuğu Olan Danışanların Aşı Takibi Yapabilme Durumu

Çocuk sahibi kişilerin %57'si çocuklarının düzenli aşı takibinin yapılabildiğini söylemişlerdir.

Düzenli ilaç ihtiyacı olan danışanların ilaç temin durumu

Düzenli ilaç ihtiyacı bulunan kişilerin %68'i ilaçlarını temin edemediklerini ifade etmiştir.

3.7. KORUMA SEKTÖRÜ

COVID-19 Salgınının Türkiye'de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi-Koruma Sektörü soruları 540 kişi tarafından cevaplanmıştır. Salgın süresince hane halkı ile sürekli aynı evde kalmak zorunda olmanın koruma anlamında oluşturacağı riskler

öngörülerek anket katılımcılarına salgın süresi boyunca evden çıkıp çıkmadıkları sorulmuştur. Anket sonuçlarına göre kişilerin %58'i evden nadiren çıkarken %35'i hiç çıkmadıklarını belirtmiştir. Her gün evden çıkmak durumunda olan kişilerin oranı %6'dır.

Evde Kalma Durumu

Nadiren Çıkıyor
%58,56

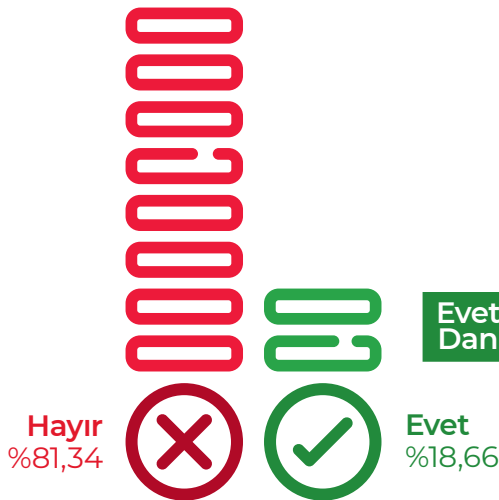
Hiç Dışarı Çıkıyor
%35,54

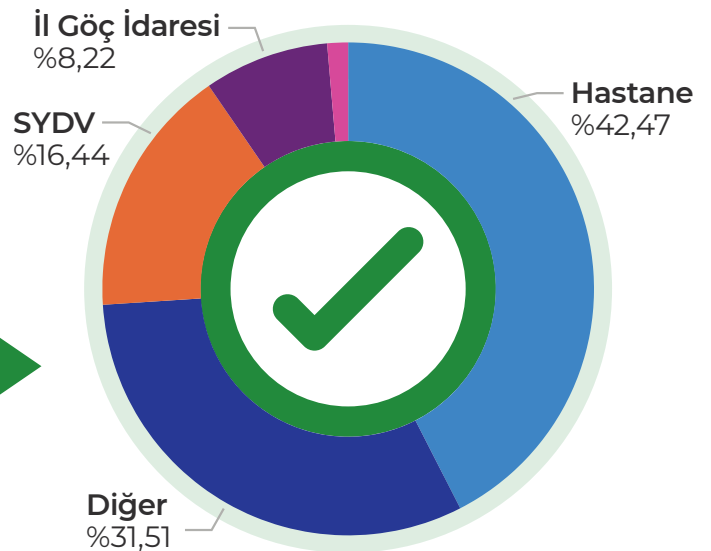
Her Gün Dışarı Çıkıyor
%5,89

COVID-19 salgınının başlamasından sonra resmî bir kuruma başvurma durumunda kalan kişilerin oranı %19'dur. En çok başvuru yapılan kurum hastanelerken, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve İl Göç İdaresi Müdürlükleri başvuru yoğunluğu olan diğer kurumlardır.

Danışanların Herhangi Bir Resmî Kuruma Başvuru Durumu

Başvuru Yapılan Kurumlar

**ÖNCEKİ BÖLÜMLERDE
GRAFİKLER İLE ORTAYA KONULAN
ANKET SONUÇLARI AŞAĞIDA
ÖZETLENMEKTEDİR:**

- **Katılımcıların %83'ü** COVID-19 ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

- Mart 2020'den itibaren **1.162 anket katılımcısının %63'ü** gıdaya ulaşmakta, **%53'ü** ise temel hijyen gereksinimlerini karşılamakta zorluk çektiklerini belirtmiştir.

- COVID-19 önlemleri sonrası ödemelerinin etkilendiğini belirten katılımcılar en çok **kiralarnı, faturalarını ve temel ihtiyaç** malzemelerini karşılamakta zorlandıklarını ifade etmiştir.

- Anket için arama yapılan kişilerin COVID-19 kapsamında alınan önlemlerden önce sadece **%18’i çalışmıyorken**, Mart ayı sonrasında bu oran **%88’e çıkmıştır**.

- **Katılımcıların %43’ü**, çalıştıkları şirket/kurumun faaliyetlerini durdurması sebebiyle işlerini kaybettiklerini ifade etmiştir.

- **Okula kayıtlı çocuğu olan katılımcıların %48’i** çocuklarının uzaktan eğitimden faydalanamadığını ifade etmiştir.

- **Katılımcıların %48’i** çocuklarının uzaktan eğitime erişemediğini ifade etmiş olsa da, böylesine zorlu bir dönemde **%52 oranında katılımcının çocuklarının** uzaktan eğitime eriştiğini ifade etmesi, bu konuda verilecek ek desteklerle, mültecilerin orta ve uzun vadede bu eğitim modeline adaptasyonunun daha da artabileceğine dair bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

- COVID-19 sürecinde sağlık hizmetlerinden faydalanma ihtiyacı hisseden anket **katılımcılarının %85'i** sağlık hizmetlerine ulaşabilmiştir.

- **Katılımcıların %78'i** COVID-19'dan korunmak için gerekli önlemleri aldıklarını düşünmektedir.

- **Katılımcıların %58'i** evden nadiren çıkarken **%35'i** hiç çıkmadıklarını belirtmiştir. Her gün evden çıkmak durumunda olan kişilerin oranı ise **%6'dır**.

Yukarıdaki sonuçlara bakıldığında, kişilerin büyük çoğunluğunun COVID-19 konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan, işsizliğin giderek artması ve düzenli gelirden mahrum kalma durumu; kişilerin barınma ve beslenme şartlarını kötüleştirmekte, kira ve faturalar gibi zorunlu ödemelerini zorlaştırmaktadır. **Pandemi sürecinin uzaması durumunda özellikle gündelik kazanç ve çeşitli yardımlar ile geçinen kişilerin geçimlerinin sürdürülebilir olmayacağı gözlemlenmiştir.**

SGDD-ASAM

SİĞİNMACILAR VE GÖÇMENLERLE
DAYANIŞMA DERNEĞİ

Bize Ulaşın

Size en yakın
SGDD-ASAM Ofisi için

f asamsgdd t sgdd_asam i sgdd_asam

sgdd-asam in ASAM sgdd.org.tr